

T.C.
DIŐIŐLERİ BAKANLIĐI
Siyaset Planlama Genel M¼d¼r Yardımcılığı

7/10330
GK: 44

Sayı : B.06.0.SPGY.0.0-026.21 -2010/558066
Konu : Yazılı Soru Önergesi/İsa Gök

ÇOK İVEDİ

06 Temmuz 2010

TBMM BAŐKANLIĐINA

İlgi: BaőbakanlıĐa muhatap 09.11.2009 tarih ve KAN.KAR.MD.A.01.0.GNS.0.10.00.02-7/10330-16730/36187 sayılı yazıları.

Mersin Milletvekili İsa Gök'¼n Sayın Başbakanımıza y¼nelttiĐi ve Sayın Baőbakanımızca, kendileri adına eőg¼d¼m¼mde cevaplanması tensip olunan 7/10330 esas numaralı yazılı soru önergesinin yanıtı iliőikte sunulm¼ktadır.

Saygılarımla arzederim.

Ahmet DAVUTOĐLU
Dıőıőleri Bakanı

Ek: 4 sayfa.

MERSİN MİLLETVEKİLİ İSA GÖK'ÜN
SAYIN BAŞBAKANIMIZA YÖNELTTİĞİ
7/10330 ESAS NUMARALI YAZILI SORU ÖNERGESİ

SORU

Ağustos ayında Türkiye, Kürt Açılımı ile meşgul edilmişken, 31 Ağustos'ta yeni bir açılım süreci başlatılarak, İsviçre gibi bu konuda tarafsızlığını yitirdiğini kanıtlamış bir ülkenin arabulurcuğunda gizlice sürdürülen Türkiye-Ermenistan görüşmeleri kapsamında paraf edilen protokoller, 10 Ekimde imzalanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti ile Ermenistan Cumhuriyeti arasında Diplomatik İlişkilerin Kurulmasına ve Geliştirilmesine Dair Protokolde, ortak sınırın protokolün yürürlüğe girmesinden sonra iki ay içinde açılacağı, öngörülmektedir. Protokolle Türkiye'nin yapacakları yazılı taahhüt altına alınmış, ancak Ermenistan'ın Azerbaycan'da işgal ettiği topraklardan çekilmesine ilişkin bir güvence yer almamıştır. Ermenistan'la ilişkilerin normalleştirilmesi, Dağlık Karabağ sorununun çözümüne, işgal edilen topraklardan çekilmesine bağlıken Türkiye'nin bu konudaki en önemli politik dayanağı hükümetimiz eliyle yitirilmiştir. Türkiye bu protokol çerçevesinde artık baskı altına alınacaktır. Ayrıca alınan bu imza ile Türkiye Moskova Anlaşması'ndan doğan Nahçıvan'ın olası işgaline yönelik garantörlük hakkından da vazgeçmiş olmaktadır.

Protokolün içeriği Türkiye açısından avantajlı değildir ve verilen ödünleri geri almak hiç de kolay olmayacaktır. Türkiye Ermenistan Karabağ'dan çekilmeden sınırı açarsa Azerbaycan'ı yitirecektir. İşgal sona ermeden sınırı açmadığında ise tıpkı Kıbrıs meselesinde olduğu gibi çok büyük baskılar altında kalacaktır. Avrupa Birliği süreci başlarken Kıbrıs meselesi konusuyla bağlantılı olarak, Türkiye'den, sahalarını Rum gemilerine ve uçaklarına açması için Ek protokolü imzalaması istenmiş ve karşılığında bir mutabakata varılarak Kıbrıslı Türklere yönelik ambargoların kaldırılacağı ifade edilmişti. Türkiye 29 Temmuz 2005 tarihinde bu Ek Protokolü imzaladı ancak karşı taraf verdiği sözü yerine getirmedi. Sonraki süreçte Türkiye'nin imzaladığı bu Ek Protokolü onaylamasını istediler. Türkiye onay için bunu Meclise getirmedeğinde ise Türkiye'nin üzerinde müthiş bir baskı uygulamaya başladılar. Avrupa Birliği üyelik müzakerelerinde, sekiz müzakere başlığının görüşülmesini dondurdular ve diğer müzakere başlıklarının sonuçlandırılmasını da Türkiye'nin Kıbrıs'ta vereceği bu tavize bağladılar.

Aynı şeyi Ermeni meselesinde da yapacaklar ve her 24 Nisan öncesinde bu konuyu gündeme getirecekler.

Zamana bağlı ve pek çok tuzakla dolu bu süreç karşısında;

1. Azerbaycan Parlamentosu'nda, Dağlık Karabağ sorunu hallolmadan, Azerbaycan topraklarındaki Ermeni işgali kalkmadan Türkiye-Ermenistan sınırının açılmayacağına ilişkin taahhütte bulunduğunuz halde, ne değişmiştir de protokoller imzalanmıştır? Azerbaycan-Ermenistan arasındaki Karabağ sorununda uzlaşmaya mı varılmıştır?
2. İmzalanan protokol öncesi çıkan kriz, iki tarafın da protokolü kendi açısından çok farklı yorumladığını ortaya koymuştur. Hal böyle iken, Türkiye'nin isteklerine protokolde açıkça yer verilmeden, sınırın açılması taahhüdüne neden girilmiştir?
3. Meclisin protokolü onaylamasını Karabağ'ın işgalinin sona erdirilmesiyle ilintilendirdiniz. Ancak biliyoruz ki, parlamentodaki çoğunluğunuzla istediğiniz zaman kendi grubunuzdan istediğiniz kararı çıkarttırabiliyorsunuz. İşgal sona ermezse sınır açılmayacağına göre, bu durumda protokolün TBMM'de onaylanmayışını nasıl açıklayacaksınız?

4. İmzalanan protokol TBMM’de onaylanmaz ise her 24 Nisan’da ABD senatosuna gelen soykırım tasarısını kabul etme tehdit ve baskısı karşısındaki dayatmaya cevabınız ne şekilde olacaktır?
5. Ermenistan Azeri topraklarını işgal ettikten ve 1 milyon insanı göçmen durumuna düşürdükten sonra Türkiye bir karar aldı ve Ermenistan ile sınırlarını kapatarak diplomatik ilişkilerinden vazgeçti. Ancak işgal ortadan kalkmadığı halde, protokol metinlerinde Türkiye’nin sınırları açacağı, diplomatik ilişkiler kuracağı konusu yazılı olarak yer almasına rağmen Ermenistan’ın işgal ettiği topraklardan çekilmesine dair neden hiçbir işaret bulunmamaktadır? Karabağ meselesine dair dolaylı da olsa bir atf neden yoktur?
6. Ermeni Devleti bağımsızlığını ilan ettikten sonra Kars Anlaşması’nın geçerliliğini reddetmiştir. En temel hukuki zemin olarak Türkiye-Ermenistan sınırını ve ilişkilerini düzenlemekte olan bu anlaşmanın kabul edilmesi konusu dahi protokolde neden yer almamaktadır? Sınırlarımızı tanımayan ama tanımadığı bu sınırlarımızı açmamızı isteyen Ermenistan’ın, protokolün imzasını bile Kars Anlaşmasının yıldönümü olan 13 Ekim tarihinde atmak istememesini siz nasıl açıklamaktasınız?
7. Erivan’ın Türkiye topraklarına yönelik hiç de halisane olmayan niyetleri hala devletin kurucu belgeleriyle canlı tutulurken, iki ülke ilişkilerinin uzlaşması ve karşılıklı güven zeminine oturtulmasını öngören protokollerde Kars Anlaşmasının geçerliliği neden belirtilmemiştir?
8. Kars Anlaşmasına protokolde yer verilmemesi, Ermenistan’ın iddialarının kabul edildiği izlenimine yol açılmayacak mıdır? Bu büyük eksikliğin kriz ve çatışma yaratma potansiyeli neden göz ardı edilmiştir?
9. Azerbaycan için şimdiye kadar dış politika konusu diye bakmadığı Türkiye ile ilişkileri, artık bir dış politika konusu olmaya başladı. Oysa eskiden Azerbaycan ile ayrı çıkarlarımız yoktu. Yürürlüğe girmese bile bu protokol Azerbaycan’ın Türkiye ile ilgili endişelerini arttıracaktır. Türk Azeri ilişkilerinin gördüğü zarar nasıl telafi edilecektir?
10. Kafkaslarda olması istenen barış, Karabağ işgali sona erdirilmeden nasıl sağlanacaktır?
11. Türkiye’nin öteden beri soykırım iddiasına karşı önerdiği Tarih Komisyonu, neden alt komisyonlar arasında adeta bir kenara itilmiştir? Ermenistan, “Soykırım kanıtlanmış tarihi bir olgudur, komisyonda tartışmamız söz konusu değildir” diye kendi halkına güvence sunarken, Ankara, kurulacak tarih komisyonunun görev talimatının net ve açık olmasında neden ısrarlı olmamıştır?
12. Ermenistan’ın geçmişte Nahçıvan’a da saldırdığı ancak Moskova ve Kars Anlaşmalarında yer alan Türkiye’nin garantörlük hakkını kullanacağını ileri sürmesiyle burayı işgal edemediği gerçeği hatırlanacak olursa, Türkiye’nin Nahçıvan üzerindeki garantörlük hakkına protokolde atıfta bulunulmamasının gerekçesi nedir?

CEVAP

(1-10): Azerbaycan topraklarının işgali sona ermeden, bölgede arzu edilen kapsamlı barış ortamının sağlanması mümkün değildir. Ermenistan işgal altında tuttuğu Azerbaycan

topraklarından çekilmeli, Yukarı Karabağ sorunu çözümlenmelidir. Bizim çabalarımız, aynı zamanda, Azerbaycan'ın topraklarındaki işgalin son bulmasını sağlayacak, kapsamlı bir bölgesel barış zemini oluşturmaya yöneliktir.

İmzalanan İlişkilerin Geliştirilmesine dair Protokolün giriş bölümünde "Bölgesel ve uluslararası uyumsuzluk ve çatışmaların uluslararası hukuk ilkeleri ve normları temelinde barışçı şekilde çözümlenmesi" ifadesi yer almaktadır. Bu hükmün Yukarı Karabağ ihtilafına işaret ettiği açıktır.

Ayrıca, Diplomatik İlişkilerin Tesisine dair Protokolde, "toprak bütünlüğü ve sınırların dokunulmazlığı ilkelerine saygı gösterilmesi ve saygı gösterilmesinin sağlanması" hususunun altı çizilmektedir.

(2): Protokolleri onaylayacak olan merci Yüce Meclis'tir. Diplomatik ilişkilerin kurulması, sınırın açılması, Ortak Tarih Alt Komisyonunun kurulması, ilişkilerin geliştirilmesi ancak onay sonrası hayatiyet kazanacaktır.

(3): Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki sorunlar çözüm yoluna girerse kamuoyumuz Türkiye ile Ermenistan ilişkilerinin normalleşmesini daha çok benimseyecektir. Türkiye Büyük Millet Meclisi protokollerin onaylanması konusuna daha olumlu yaklaşacaktır. Zira, son söz Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne aittir. Protokolleri onaylayacak olan Parlamentomuzdur. Bu metinler, ancak Parlamentomuz onaylarsa yürürlüğe girecektir.

(4): Yüce Meclis, Türkiye-Ermenistan Protokolleri hakkındaki takdirini belirlemeden, yorumda bulunmak yanlış olur. Bununla beraber, Protokollerden bağımsız olarak, 1915 olaylarına ilişkin olarak dünyanın herhangi bir köşesinde meydana gelecek ülkemiz aleyhindeki girişimlerle dün olduğu gibi bugün de ilkeli ve kararlı bir tutumla mücadele edileceği açıktır.

(5): Protokol metinlerinde ikili ilişkilerin normalleştirilmesine ve bu suretle tüm bölgede barış, güvenlik ve istikrarın ileri götürülmesine atıfta bulunulmakta, bölgesel ve uluslararası uyumsuzluk ve çatışmaların uluslararası hukuk ilkeleri ve normları temelinde barışçı şekilde çözümlenmesine yer verilmekte ve toprak bütünlüğü ile sınırların dokunulmazlığı ilkelerine saygı gösterilmesi gereği vurgulanmaktadır. Protokol metinlerindeki sözkonusu atıflar, Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin normalleşme süreci ile diğer bölgesel barış çabaları arasındaki bağı göstermektedir. Ayrıca, 10 Ekim tarihinde yapılan imza törenine, Yukarı Karabağ sorununun çözümüne yönelik AGİT Minsk Grubu'nun eşbaşkanları ABD, Rusya ve Fransa'nın katılmış olmalarının da ayrı bir anlamı vardır.

(6-7-8): Türkiye Cumhuriyeti ile Ermenistan Cumhuriyeti Arasında Diplomatik İlişkiler Kurulmasına Dair Protokol Taslağı'nın beşinci paragrafı iki ülke arasındaki mevcut sınırın uluslararası hukukun ilgili antlaşmalarında tarif edildiği şekliyle karşılıklı olarak tanındığını teyit etmektedir.

Moskova ve Kars Antlaşmaları dışında, Türkiye Cumhuriyetinin kuzeydoğu sınırını ya da Ermenistan'ın batı sınırını tespit eden başka bir geçerli antlaşma bulunmamaktadır. Dolayısıyla, ne Moskova Antlaşmasında ne de Kars Antlaşmasında öngörülen haklarımızdan hiçbir şekilde geriye adım atılmış değildir. Tam tersine bunların teyidi sözkonusudur.

Ermenistan'la imzaladığımız protokoller hem öz hem söz bakımından Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Lozan Antlaşması hükümlerini tahkim ve ülkemizin sınırlarını teyit etmektedir.

Protokoller ile Kars Antlaşmasının imza tarihi arasında herhangi bir bağlantı yoktur.

Ermenistan Bağımsızlık Bildirisi'nin 11. maddesinde, Türkiye'nin Doğu Anadolu bölgesine atıfla "Ermenistan Cumhuriyeti'nin, 1915 yılında Osmanlı Türkiye'sinde ve Batı Ermenistan'da meydana gelen soykırımın uluslararası alanda tanınması görevine bağlıdır" ifadesi yer almaktadır. Ayrıca, Ermenistan Anayasası'nın giriş bölümünde Ermenistan Bağımsızlık Bildirisinde kayıtlı ulusal hedeflerin Ermeni Devleti'nin temel ilkeleri olduğu beyan edilmektedir. Yine, Ermenistan Anayasası'nın 13. maddesinin 2. paragrafında Devlet Arması'nda Ağrı Dağı'nın bulunduğu kaydı yer almaktadır. Bunlar, bizi çok rahatsız eden ifadelerdir. İyi komşuluk ilişkileri, bu tür ifadelerden uzak durulmasını gerektirir. Ermenistan ile normalizasyon süreci başlar ve iyi işlerse iki ulusun da, iki ülkenin de iyi komşuluk ilişkilerine uygun adımlar atmalarını beklemek gerekir.

Nitekim, sözkonusu Protokollerde de, taraflar, bu amaçla karşılıklı olarak toprak bütünlüğüne saygı, içişlerine karışmama, sınırların değişmezliği, iyi komşuluk ilişkileri geliştirilmesi bağlamında taahhütte bulunmaktadır.

(9): Hükümetimiz, Ermenistan'la yürütülen sürecin başından itibaren, Azerbaycan'ın hassasiyetlerinin bilinci içinde hareket etmiş ve sürecin her aşamasında Azerbaycan yönetimine gerekli bilgilendirmede bulunulmuştur. Bu çerçevede, Azerbaycan yetkilileri ve kamuoyu, ülkemizin Yukarı Karabağ sorununa ilişkin yaklaşımını ve niyetlerini açıklıkla bilmektedir. Azerbaycan'la ilişkilerimiz geçmişte olduğu gibi bugün de ortak tarih ve kültürümüze dayanan bir kardeşlik anlayışıyla, ortak çıkarlarımızın korunması ve geliştirilmesi hedefine dönük olarak yürütülmektedir.

(11): Ermenistan ile imzalanan iki Protokolün yazımında tarafımızdan gözetilen amaç, sorunun özüne yönelik olarak Ortak Tarih Komisyonunun kurulması ana fikrinin muhafaza edilmesi olmuştur. Nitekim, bu görüşümüz Protokole, kurulması öngörülen alt komisyonların nitelikleri itibarıyla yansıtılmış bulunmaktadır. "Türkiye Cumhuriyeti ile Ermenistan Cumhuriyeti arasında İlişkilerin Geliştirilmesine Dair Protokol"de iki halk arasında karşılıklı güvenin yeniden tesis edilmesi amacıyla mevcut sorunların tanımlanmasına ve tavsiyelerde bulunulmasına yönelik çalışmalar yapacak bir Tarihsel Boyut Alt Komisyonu kurulması öngörülmektedir.

Tarihsel Boyut Alt Komisyonu protokolde vasıflandırılmış olan tek alt komisyondur. Bu durum Tarihsel Boyut Alt Komisyonu'na öncelikli bir konum vermektedir. Dolayısıyla, uygulamada bizim varmayı istediğimiz hedefi engelleyebilecek veya zafiyete uğrayabilecek herhangi bir ifade bulunmamaktadır. Mevcut yazımın amacın taahhuk etmesini sağlayabilecek ölçüde açık olduğu düşünülmektedir. Protokoller yürürlüğe girdiği takdirde, Türk ve Ermeni milletlerinin ortak tarihlerinin acı bir dönemde yaşanan olaylara ilişkin gerçeklerin gün yüzüne çıkartılması öngörülmektedir. İki ulusun hafıza çatışmasını geride bırakarak tarihsel gerçeklerde buluşmalarının ve adil hafızaya ulaşmalarının tek yolu budur.

(12): Protokoller ile mevcut sınırı belirleyen uluslararası antlaşmaların geçerliliği teyit edilmektedir. Dolayısıyla sözkonusu protokoller, gerek Kars gerek Moskova Antlaşmalarının hükümlerini değiştiren, genişleten veya daraltan bir niteliğe sahip değildir. Moskova Antlaşması'nın Türkiye'ye Nahçıvan'ın statüsünün korunması konusunda verdiği hak ve sorumluluk aynen sürmektedir. Kaldı ki, Türkiye'nin Nahçıvan'la ilgili hak ve sorumluluğunun üçüncü bir ülkeyle tartışılacak tarafı da yoktur. Bu itibarla, mevcut Protokollerin, Türkiye'nin sözkonusu Antlaşmalar çerçevesinde sahip olduğu hakları zafiyete uğrattığı şeklinde bir yorum yapılması hukuki açıdan geçerli değildir.